

Provinciale Staten Utrecht
T.a.v. Frank Kools, commissiegriffier Ruimte, Groen, Water/Wonen (RGW)
CC: gedeputeerde Mirjam Sterk, Statenfracties: VVD, CDA, SGP, D66, BBB, PvdA, CU,
UtrechtNU!,50plus en SP.

Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Postadres
Postbus 1165
3800 BD Amersfoort

Bezoekadres
Prinses Marielaan 2
3818 HM Amersfoort

Datum: 23 november 2023

Onderwerp: Ontwerp Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring (OOFM)

Geachte leden van de Provinciale Staten, commissieleden RGW,

U wordt geacht op zeer afzienbare termijn een besluit te nemen over het Ontwerp Omgevingsprogramma Faunabeheer en Monitoring (OOFM).

Het OOFM is door de provinciale ambtenaren geformuleerd op basis van een ogenschijnlijk redelijke motivatie, waar echter het nodige op valt af te dingen. De enige feitelijk juiste motivatie betreft de verwijzing naar provinciale regelgeving ten behoeve van het opstellen van een nieuw Faunabeheerplan (FBP) dat in 2025 in werking moet treden. En de verwijzing naar uw provinciaal besluit bij het faunabeheer, méér gebruik te maken van inzet van diervriendelijke (lees: niet-dodende) middelen. De andere verwijzingen (toenemende rechtszaken en daaruit volgende jurisprudentie, meer noodzaak tot monitoring) zijn op zichzelf juist, maar zouden ook binnen de huidige regelgeving kunnen worden behandeld.

Faunabeheer is in al zijn vormen (schadebestrijding, beheer, jacht) een lastig (veel rechtszaken, veel jurisprudentie) en helaas ook maatschappelijk polariserend onderwerp (bijna alle rechtszaken worden door slechts enkele, activistische groepen gevoerd).

Wij betreuren het te moeten vaststellen dat het huidige OOFM in feite vrijwel volledig kan worden gelezen als een beleidsdocument van de Dierenbescherming. Dit werd bevestigd in de infosessie OOFM op 15 november jl. waarbij de Dierenbescherming haar standpunten uiteen zette en deze volledig terug te vinden zijn in het voorgestelde beleid. Het komt er in feite op neer dat ogenschijnlijk nog wel mogelijkheden worden opengelaten voor beheer, schadebestrijding en jacht, maar het tegelijkertijd helder is dat uw ambtenaren dat niet meer willen toestaan en daar een uitgebreide onderbouwing voor aandragen.

Wij maken daar bezwaar tegen om de volgende redenen:

Het proces van totstandkoming

Op enig moment in de aanloop naar de laatste Provinciale Staten verkiezingen hebben enkele ambtenaren voorgesorteerd op een uitkomst waarbij BBB wellicht de grootste partij zou worden en men het nodig vond de gewenste inrichting van het OOFM alvast in te kaderen. Opdat daar naderhand niet meer teveel aan te veranderen zou zijn.

T 033 461 98 41
F (033) 465 13 55
utrecht@jagersvereniging.nl
www.jagersvereniging.nl
KVK-nummer: 40506152

IBAN: NL52SNSB0957830475
BIC: SNSBNL2A

Toen na het laatste coalitieakkoord deze vrees goeddeels wegviel kon men de reeds ingeslagen weg vervolgen. Zo is ons gebleken dat er slechts voor de vorm nog inspraak heeft plaatsgevonden en op veel vragen slechts ambtelijk is ingegaan in de lijn van het reeds geformuleerde proces. Anders gezegd, er is geluisterd en geschreven, maar er is niets mee gedaan.

Wij zijn ons bewust van de belemmeringen die de jurisprudentie heeft opgeworpen, maar in de gedachtevorming omtrent de oplossingsrichtingen zijn uw ambtenaren volledig hun eigen weg gegaan. Met uitzondering van het invulling geven van een bijeenkomst op 17 april jl. en het organiseren van de mogelijkheden voor schriftelijke reacties. Waarmee, zo kunnen wij inmiddels vaststellen, niets mee is gedaan. Uw ambtenaren hadden ook een andere insteek kunnen kiezen, namelijk een meer consulterende en op bereik van consensus en coöperatie gerichte benadering. Wij mogen vaststellen dat dat niet is gebeurd en ook nooit de bedoeling is geweest.

Wij kunnen met betrekking tot de inrichting van het proces, dat heeft geleid tot de totstandkoming van dit OOFM, niet anders dan concluderen dat uw ambtenaren dit proces hebben 'gekaapt' en eenzijdig bezig zijn geweest de inhoud vast te stellen die allang vooraf als doelstelling was bepaald. Namelijk vrijwel elke activiteit gericht op beheer, schadebestrijding en jacht als onderwerp te nemen voor op effectiviteit niet bewezen beheermaatregelen, in plaats van te kijken naar maatregelen die wél succesvol zijn en daarop te sturen door ofwel aanpassingen dan wel uitbreidingen.

Een oplettende lezer, die alle onderzoeken leest en verbanden legt, zal doorzien dat er in de jurisprudentie en onderzoeken/rapportages gewinkeld is. Onderdelen worden, ter onderschrijving van het voorgestelde beleid, uit diens context ter onderbouwing gebracht. Passages die beschrijven wat een onderzoek niet heeft uitgewezen, neveneffecten, duurzaamheid, omstandigheden en condities en/of tegenspraak bieden, worden genegeerd.

De Inhoud

Het OOFM sorteert voor op méér monitoring, méér inzet van diervriendelijke methoden van verjaging en schadebestrijding en alleen in het uiterste geval nog ondersteunend afschot. En daarnaast op volledige afschaffing van beheer- en benuttingsjacht.

Wat betreft de activiteiten op gebied van bestrijding van schade door ganzen betekent dit dus dat ook het prikken van ganzeneieren en het uitvoeren vangacties in de ruiperiode van de ganzen wordt uitgesloten.

Deze uitgangspunten herkennen wij in de jurisprudentie en het eerder genoemde Utrechtse standpunt m.b.t. inzet diervriendelijke methoden ter bestrijding van schade. Om succesvol en juridisch houdbaar schade te kunnen bestrijden zullen wij ons bewust moeten zijn van de eisen die door de jurisprudentie worden gesteld.

Wij tekenen hierbij echter het volgende aan:

Op geen enkel moment heeft overleg plaatsgevonden met de partijen, die dat dan in de praktijk moeten doen. Overleg, dat zich o.i. zou hebben moeten richten op organisatie, inzet van middelen, methoden van monitoring en definiëring van de informatie die verzameld moet worden. Wij willen u wijzen op de langdurige en enorme inspanningen die de WBE's al sinds jaar en dag leveren op gebied van organisatie en uitvoeringen van alle tellingen, de inspanningen op gebied van verjaging, de administratie van alle schade bestrijdingsacties en de adviezen die wij hebben gegeven en inspanningen die wij hebben geleverd om tot beperking van schade en reductie van populatie van ganzen te komen.

Ondanks dit alles brengt dit blijkbaar niet met zich mee dat de WBE's nog als samenwerkingspartner worden gezien. Dat ervaren wij als teleurstellend en een demonstratie van ambtelijke willekeur.

Uw ambtenaren hadden er ook voor kunnen kiezen te onderzoeken wat wij gezamenlijk nog méér dan nu al gebeurt, zouden kunnen doen binnen de structuur van de FBE (die ook die wettelijke taak heeft) aan uitbreiding van monitoring en dataverzameling. In tegenstelling hiermee heeft hebben uw ambtenaren bij de eerste gelegenheid, zonder enig overleg of toelichting, gekozen voor samenwerking met (en forse aanbesteding voor) samenwerking met Zoogdiervereniging en Sovon.

Niet het versterken van de professionele structuren en inzet van de deskundige capaciteit van WBE's in de provincie staat voorop, maar samenwerking met organisaties die naar hun aard en doelstelling uitsluitend gericht zijn op bescherming en daarin dicht bij de Dierenbescherming staan.

Niet het vertrouwen in-, en versterken van de resultaten van de jaarlijkse tellingen, die in volledige transparantie, langjarig en consequent worden uitgevoerd, staat voorop, maar liever het met inzet van veel publiek geld inschakelen van organisaties die zogenaamd professioneler zijn. Terwijl we weten dat er notabene Sovon tellers (vrijwilligers en zonder enige opleiding of deskundigheidstoetsing) zijn die het niet eens kunnen nalaten op social media te melden dat ze de hazen die ze zien niet gaan melden omdat dat dat jagers in de kaart speelt.

Let wel de tellingen, in opdracht en onder coördinatie van uw FBE, worden door de WBE's uitgevoerd. Ambtenaren van de provincie, politici, media, gemeenten, TBO's, als ook Sovon, kortom iedereen die zich betrokken voelt bij goed faunabeheer is welkom en worden ieder jaar weer uitgenodigd voor de tellingen.

Voor uwer informatie, in de jaarrapportage van het CBS staat opgenomen dat de landelijke NEM tellingen een valide weergave geeft van de landelijke trends. Echter de data worden onbetrouwbaar geacht voor het bepalen van provinciale trends. De Zoogdierenvereniging heeft dan ook gecommuniceerd geen provinciale data meer te publiceren. Daarmee zijn deze data niet geschikt voor provinciale en gebiedsgerichte doeleinden. De provincie had er ook voor kunnen kiezen de middelen en ondersteuning in te zetten voor de wettelijk verplichte provinciale tellingen door WBE's.

In het OOFM wordt voorgesorteerd op inzet van diervriendelijke (niet dodende) verjagingsmiddelen. Dat is in de praktijk vooral relevant voor het voorkomen van schade door ganzen.

Wat ons betreft is dit echter voor een belangrijk deel gebaseerd op wensdenken en een te rooskleurige voorstelling van zaken, waarmee de suggestie wordt geprobeerd te wekken dat hiermee de problemen goeddeels worden opgelost. Wij onderschrijven dat verjagingsmiddelen op sommige plaatsen en in sommige situaties (meestal lokaal en kortstondig) een gunstig effect kunnen sorteren. Tegelijkertijd moeten wij vaststellen dat uw ambtenaren graag in hun rapportages een eenzijdig beeld schetsen van de resultaten. Ondanks dat onderliggende onderzoeken wel neveneffecten en kanttekeningen plaatsen.

Zo heeft enige jaren geleden in Houten een proef plaatsgevonden met inzet van scharrelvarkens om overlast van broedende grauwe ganzen te verminderen. Die proef werd als zeer succesvol beoordeeld. Het was ook een passend middel op die plek (een relatief klein stuk braakliggend land tegen een drukke verbindingsweg aan met veel broedende ganzen), in die situatie (doden van broedende ganzen zo dichtbij de bebouwde kom was ongewenst) en op dat moment (broedperiode). Echter, er waren ook nadelen: scharrelvarkens eten niet alleen de ganzeneieren, maar ook eieren uit andere nesten (dus niet selectief). De ganzen die er broedden verkasten naar andere plekken en begonnen opnieuw te broeden. Kortom, de proef heeft alleen op die plek gewerkt, maar feitelijk het probleem slechts verplaatst. Voor zover ons bekend is de proef nooit herhaald. En overigens is ook dit een dodende maatregel, dus het zal ook in de toekomst niet meer mogen.

In 2022 werd een proef uitgevoerd met verjaging d.m.v. drones in de polder Spengen (nabij Kockengen). Ook die proef werd als succesvol beoordeeld (rapport CLM Onderzoek en Advies, febr. 2023, nr. 1155). De realiteit is echter een andere. Wij stemmen in met de constatering dat drones overdag ganzen kunnen detecteren en verjagen. Dat is op zichzelf al een inspannende bezigheid, want voor elke actie moet een dronevlieger komen aanrijden. Probleem is evenwel dat de ganzen al snel doorhadden dat er 's nachts geen verstoring was en ze alsnog op de weilanden invielen.

Om een lang verhaal kort te maken: de proef heeft veel inspanning gekost, de ganzen werden overdag weggejaagd (maar kwamen 's nachts terug) en er heeft een (slechts beperkte) vermindering van schade plaatsgevonden. Nergens wordt in de rapportage aangegeven wat de proef heeft gekost (naar verluid meer dan € 100.000). Kortom, ook dit is geen structurele oplossing en bovendien wordt ook hier het probleem alleen maar verplaatst.

En ook in het OOFM wordt op p. 29 een misleidende voorstelling van zaken gegeven m.b.t. de proef in Eemland. Wij twijfelen niet aan de gerapporteerde uitkomsten, maar wijzen er op dat zonder een enorme inzet van lokale vrijwilligers (m.n. agrariërs en jagers) dit nooit had kunnen werken. Als dit allemaal professioneel had moeten worden uitgevoerd, was de rekening vele malen hoger geweest. En ook hier geldt dat het resultaat uitsluitend tot verplaatsing van het probleem heeft geleid.

Hoe stellen uw ambtenaren zich voor dit langjarig vol te houden als er geen enkel perspectief wordt geboden op een structurele oplossing? Daarbij de inrichting een enorme kostenpost zal zijn, waarvan we de duurzame werking nog niet weten. Tot heden treedt bij ieder verjaagmiddel een gewenning op.

Eigenlijk is bij al deze proeven de conclusie hetzelfde. De verjagingsmethode werkt kortstondig en lokaal, maar leidt altijd uitsluitend tot verplaatsing van het probleem. Inmiddels zijn steeds meer boeren de overlast en de schade beu en gaan vergoeding claimen. Gaan we de boeren daar nu voor straffen met lagere vergoedingen en méér kosten voor inzet verstoringmiddelen? En gaan we werkelijk de hele dag door, door heel Utrecht de ganzen verjagen? Hoe diervriendelijk is dat? Het valt ons op dat niets wordt geschreven over de naar verwachting explosieve toename van de ganzenpopulatie. Inmiddels weten we dat trekvogels virussen overbrengen die, deels, ook een gevaar voor de mens kunnen zijn. Is het werkelijk de bedoeling dit ongebreideld te laten gebeuren?

Ook willen wij uw aandacht vragen voor de inzet van adaptief populatiebeheer. Alweer iets wat we feitelijk in Utrecht, op initiatief van de WBE's, allang in de praktijk brengen d.m.v. de Brede Reewild Commissies (BRC). De doelstelling van de samenwerking in de BRC is dat in elke WBE alle bij beheer van het reewild betrokken partijen het beleid met elkaar afstemmen, met inachtneming van de gezamenlijk vastgestelde beheerdoelen. Daarbij spelen verkeerssituaties een belangrijke rol, maar ook te verwachten knelpunten door grootschalige verontrusting (bosbeheer, nieuwbouw), vraatschade (bosverjonging), populatiebeheer (afstemming omvang populatie op draagkracht gebied), maar ook behoud van de zichtbaarheid van reeën voor recreanten. Op zichzelf is dit een prima model omdat alle betrokken partijen (WBE's, gemeentes, TBO's, wegbeheerders, enz.) allen vanuit hun eigen positie en uitgangspunten het beleid gezamenlijk bepalen.

Bij de instellen van de BRC's gold zelfs als uitgangspunt dat alle grondeigenaren eventueel d.m.v. een provinciale aanwijzing verplicht konden worden benodigd afschot uit te voeren. In het functioneren van de WBE's is dat laatste nu precies waar het tekort schiet; Natuurmonumenten (NM) en Staatsbosbeheer (SBB) doen in belangrijke delen van hun terreinen niet mee aan het realiseren van het noodzakelijke beheer (reductie populatie door afschot). Het Utrechts Landschap doet dit gelukkig wél. Resultaat: in belangrijke delen van Utrecht een permanente aanwas van reeën die onvoldoende in andere delen door afschot kan worden gecompenseerd, hetgeen de jaarlijkse groei van de populatie in Utrecht in belangrijke mate verklaart. De samenwerking in de BRC's heeft ertoe bijgedragen dat er in elk geval geen significante stijging van verkeersslachtoffers heeft plaatsgevonden.

Het verplichten van NM en SBB actief deel te nemen aan uitvoering van beleid dat in de BRC wordt vastgesteld, zou een belangrijke bijdrage leveren aan het beter realiseren van de beheerdoelstellingen van de BRC's, zoals die ook door de FBE zijn goedgekeurd en jaarlijks worden geëvalueerd.

Wij menen dat uw ambtenaren hierin niet zijn geïnteresseerd. Adaptief Beheer zoals in het OOFM voorgesteld, zal zich met name concentreren rond probleemlocaties en populatiebeheer zal geen rol meer spelen. Het beleid stuurt aan op eerst schade, dan een beheerplan opstellen, welke dan eerst weer gevoelig is voor bezwaar en beroep. Is dat juridificering tegengaan? Welke schade en/of ongelukken vallen onder schade accepteren?

Wij kunnen niet uitsluiten dat dit er op is gericht om op deze manier de populatie reeën nog verder te laten oplopen omdat het ree een belangrijke (stapel)voedselbron is voor de door sommige TBO's zo vurig gewenste komst van de wolf.

Ook op het gebied van jacht op de vijf wildsoorten blijft de provincie een grote behoefte aan de dag leggen zich met regelgeving te bemoeien. Uit de juridische literatuur blijkt dat dit niet geheel is uitgesloten. Ook hier gaat de ambitie vooral richting een volledig verbod. Hoewel het de provincie niet is verboden nadere regels te stellen inzake de uitoefening van de jacht, is het toch vooral aan de landelijke wetgever hier nadere regels voor te stellen, zoals zij dat onlangs ook heeft gedaan voor het konijn en de haas (jachtverbod in drie provincies, waaronder (hoe toevallig) ook Utrecht).

Deze situatie knelt des te meer omdat in Utrecht de stand van de hazenpopulatie zeer goed is. De laatste Telganger van de Zoogdierenvereniging bevestigt dit. Hierin staat een trend gepubliceerd dat bijvoorbeeld de stand van het haas met terugwerkende kracht stabiel is, dan wel licht stijgt in Utrecht (ondanks afname van habitat). Deze schommeling bevestigt dus ook de onbetrouwbaarheid van het gebruik van landelijk gevalideerde data voor het bepalen van de populatiestand van soorten provinciaal.

De wet verplicht jagers een goede wildstand te behouden en bevorderen. Dat doen zij ook. Enerzijds middels monitoring en anderzijds middels benuttingsjacht, waar jagers de wettelijke taak hebben ten behoeve van een goede wildstand. Het zou van realisme getuigen vast te stellen dat jagers in Utrecht een zeer goede wildstand borgen en de enige reden voor het verbod op jacht op het haas in Utrecht berust op een inmiddels erkende bureaucratische tekortkoming door een ontbrekend CBS-keurmerk voor de toegepaste telsystematiek van de provincie. Dus niet de feitelijke situatie van het beheer is bepalend voor de beoordeling daarvan, maar (een qua onderbouwing twijfelachtige) vaststelling door de zoogdierenvereniging van een landelijk beeld door een enorme verschuiving terug in de tijd als nieuw referentiejaar (1950) te verkiezen. Het verlies van leefgebied is bij het bepalen van de staat van instandhouding niet meegenomen. Ook hier is sprake van willekeur in de beeldvorming ter onderbouwing van rapportages en beleid. Het CBS en Rijksoverheid Compendium voor de Leefomgeving hebben in oktober 2023 in hun nieuwsbericht opgenomen dat in tegenstelling tot andere zoogdieren het haas weliswaar sinds 1995 een dalende trend kende, maar vanaf 2011 een toename. Nu zit de provincie met de situatie dat er een toets moet plaatsvinden bij aanleg van bebouwing op de aanwezigheid van hazen.

Het zou o.i. getuigen van een betere insteek van de provincie te onderzoeken hoe we alle monitoringsresultaten op juridisch aanvaardbare wijze tot hun recht kunnen laten komen. Het komt ons ook als onbegrijpelijk voor hoe een verslechtering van de stand van de hazenpopulatie in het de ene uithoek van ons land verband houdt met een verbetering ervan in een andere uithoek. Het haas is geen trekdier en beheer heeft slechts hooguit regionale invloed.

Conclusies

- Het proces van totstandkoming van het OOFM is met grote vooringenomenheid door uw ambtenaren uitgevoerd.
- Inspraak heeft plaatsgevonden, maar is slechts een rituele exercitie geweest. Van een participatief proces is dan ook geen sprake. Stakeholders zijn selectief gekend, gezien en gehoord in dit proces.
- Samenwerking met partijen die verantwoordelijk zijn voor de concrete uitvoering wordt niet beoogd.
- Resultaten van in het verleden uitgevoerde beheer hebben geen enkel rol gespeeld bij de totstandkoming van beheer in alle geledingen van beheer, schadebestrijding en jacht.
- De provincie zoekt niet naar samenwerking, maar bevordert polarisatie, die doordringt naar de maatschappelijke organisaties vertegenwoordigt in de FBE.
- Op geen enkele manier onderzoekt dit OOFM mogelijkheden en wenselijkheden om constructief met alle partijen om te gaan met de uitdagingen die de jurisprudentie opwerpt. Ze beperkt zich uitsluitend tot verboden en (veelal dure en zinloze) middelen voor verjaging. Veelal gebaseerd op in de praktijk nog niet bewezen effectieve middelen.
- Het OOFM bevat geen enkele toetsbare doelstelling waartoe dit beheer moet gaan leiden. Dit maakt het een juridisch houdbaar FBP onmogelijk.
- Voor de onderbouwing van beleid wordt selectief gewinkeld in argumenten die verbod van elke beheer- of jachtactiviteit ondersteunen.
- Voorgestelde alternatieve beheermaatregelen zijn totaal nog niet getoetst in de praktijk (anders dan een enkele proef).
- Waar gaat dit van betaald worden / wat gaat dit extra kosten? Wie gaat het uitvoeren?
- De geschetste alternatieve maatregelen zijn nergens duurzaam wetenschappelijk getoetst.
- Voor een goed onderbouwde en constructieve benadering voor de inrichting van het provinciaal beleid op gebied van faunabeheer, verwijzen wij naar het document "Juridische Aspecten Van Faunabeheer" (Boerema, april 2022), waarin een veel betere afweging van belangen en mogelijkheden wordt geadviseerd.

Geachte leden van Provinciale Staten, steek niet uw hoofd in het zand. Faunabeheer heeft geen polarisatie nodig, maar vraagt creatieve en constructieve samenwerking van alle betrokken partijen.

Voor zover u inzet en betrokkenheid van deskundige vrijwilligers op het gebied van faunabeheer van belang vindt, adviseren wij u dit OOFM niet op deze wijze te aanvaarden en gedeputeerde Mw. Sterk opdracht te geven tot nadrukkelijke consultatie van de verantwoordelijke partijen voor de uitvoering en monitoring van beheer, gericht op het borgen van constructieve samenwerking.

L.P.M.J. Canjels

Namens de Wildbeheereenheden in de provincie Utrecht.
Aangesloten bij de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging

Wildbeheereenheid Vecht- en Veenstreek
Wildbeheereenheid Lopikerwaard
Wildbeheereenheid Tussen Vecht en Oude Rijn
Wildbeheereenheid Kromme Rijn
Wildbeheereenheid Vijfheerenlanden
Wildbeheereenheid de Schaffelaar
Wildbeheereenheid Noorderpark
Wildbeheereenheid Lage Vuursche
Wildbeheereenheid de Eem

Utrecht

- 1500 jachtakehouders
- 9 wildbeheereenheden
- 7210 dagen biotoopverbetering
- 97.994 dagen in het veld bezig met de jacht, beheer en schadebestrijding